

In dubio utrum publicatum fuerit nec ne decretum Tridentinum in nonnullis Sinarum provinciis resolutum fuit : « Non » inquietandos fideles , qui *missionario longe absente* , matrimonia ineunt in Sinis coram christianis tantum , quum nequaquam Tridentina lex publicata ibidem fuerit (192.). Hinc » vera esse matrimonia , ideoque indissolubilia , quae in locis » ipsorum contrahuntur solo contrahentium consensu ab an. » 1563. declaratum fuit , et *etiamsi promulgata ea lex foret* , » *valere tamen matrimonia in praesentia duorum testium tantum* quoties in locis , ubi matrimonium contrahitur vel in » vicino , ad quem accedi sine periculo possit , et parochus vel » alius sacerdos secularis vel regularis non existat ab episcopo » deputatus , haec pariter apostolica Sedes pluries interrogata » respondit (193.). » Et iterum : « Caveat (vicarius apostolicus » Tunchini orientalis) quod etiam in locis , ubi decretum concilii Trid. publicatum est , *si tamen propter distantiam locorum* parochus haberi non possit , valida tum etiam habenda » esse matrimonia iuxta resolutionem S. off. ad hoc dubium in » notis archivii... eiusque exemplum transmittit (194.). »

Demum aliis omissis , 1. Ian. 1683. sac. congreg. concilii Trid. declaravit « valere matrimonium clandestinum in parochia , ubi non est promulgatum conc. Tridentinum , et ideo » illa valida sunt matrimonia haereticorum coram suo ministro , » secus si concilium publicatum fuerit , nisi celebretur coram » parochio catholico. Ubi autem publicatum est. conc. Tridentinum , sed non sit parochus , vel eius vicesgerens , *aut ad » neutrum sit possibilis accessus* , tunc valet matrimonium » coram duobus testibus celebratum. » Et de quaestione hac , satis.

(192) Ut alias animadvertimus , aliquot decreta , quae sibi contradictoria videntur , dummodo ratio habeatur diversorum temporum et locorum , ap prime inter se conciliantur. Superius enim vidimus in nonnullis Sinarum provinciis concilii Tridentini decretum fuisse promulgatum ; atque id ipsum innotuit in insequentibus verbis.

(193) Ex Act. congr. de propag. fide an. 1721.

(194) Ibid. an. 1784. 1. Mart.

Huic altera adnectitur quaestio , num in loco et paroecia , in quibus inter catholicos et haereticos eodem templo utentes , datur *simultaneum* , ut vocant , estque a catholicis promulgatum decretum Tridentinum , validum sit , haereticorum coniugium coram proprio ministro in eodem templo celebratum ? Non desunt theologi , qui censeant eiusmodi haereticorum coniugium validum esse 1. quod ad matrimonii valorem iuxta concilii Tridentini formam satis sit praesentia parochi etiam putativi , sive qui ut verus parochus habetur , quamvis re ipsa non sit ; 2. quod hoc in casu duae ad effectum videantur esse paroeciae ; altera catholicorum sub proprio parochio catholico degentium , haereticorum altera , in qua non fuit publicatum neque receptum decretum conc. Tridentini , qui proinde valide contrahunt praetermissa forma ab illo concilio praescripta (195).

Iam vero ex praestitutis a nobis principiis eiusmodi sententia admitti nullatenus potest. Nam si haeretici de iure ecclesiasticis legibus subiiciuntur , eisque omnino obstricti sunt , ut suo loco ostendimus , profecto obligantur etiam quoad legem irritantem matrimonium sine parochio contractum , si eiusmodi lex fuit in parochia ubi haeretici degunt promulgata atque recepta. Talis sane est mens Ecclesiae Romanae , ut patet ex variis responsionibus datis tum a sac. concilii congregatione , tum a sac. poenitentiaria , quas suo loco attulimus.

Quae cum ita se habeant , nullum superesse dubium potest de illegitimitate illorum connubiorum , quae ineant aut

(195) Ita inter caeteros Tannerus *Theolog. Scholast.* Ingolstad. 1627. tom IV. disp. VIII. quaest. III. dub. VI. n. 122. et Laymann *Theolog. moral.* lib. V. tract. X. part. II. c. 4. n. 7. attamen primus haesitanter hoc adstruit ; alter vero non dissertis quidem verbis , sed solum aequivalenter. Idem dic. de Pichler in op. *Candidatus iurisprudentiae sacrae* lib. IV. tit. III. n. 15. Et Stalenus in *Dissert. theologico-politica* cap. VI. part. posterior. ubi fuse agit hac de re , ut alios omittam , quos ipsi auctores recensent. Plerique scriptores Germanici pro valore pugnant coniugiorum , quae ab haereticis ineuntur , etiam ubi publicatum ac observatum est decretum Tridentinum ; ast istorum argumenta meris innituntur coniecturis , conniventia , atque ut aiunt , *a priori*.

haeretici inter se, aut cum catholicis, ubi decretum Tridentinum publicatum est et servatum a catholicis, licet ex parte haeretica in templo, quo ipsi communiter cum catholicis utuntur, illud decretum non fuerit promulgatum. Satis enim est in eodem templo fuisse et publicatum et observari a catholicis, ut haeretici quoque ad eam formam servandam teneantur. Superius dedimus resolutionem sac. congreg. concilii an. 1742. de nullitate coniugii inter haeticum et catholicam celebrati Ulmiae, in qua civitate nonnisi una supereat paroecia catholica, in qua concilii Tridentini decretum promulgatum fuerat et servabatur, dum templa reliqua quondam catholicorum ab haeticis occupabantur; attamen nulla istorum ratio habita est, haeticosque illic degentes subiici legi Tridentinae declaratum est. Itaque multo magis irrita ac nulla censenda sunt coniugia illa in templo celebrata, in quo eiusmodi decretum et promulgatum a catholicis et servatum est.

Ad argumentum vero petatum ex eo quod minister propriae sectae verus putetur pastor, etsi reipsa non sit, facilis est responsio; nimirum ignorantiam quidem suffragari cum ea est *de facto*, non autem ubi est *de iure*, ut in casu quo de agitur.

Quid porro dicendum, si a catholicis aut ab acatholicis praebeatur consensus coram parochi, qui publicus haeticus effectus sit? Si in ea paroecia promulgatum est decretum Tridentinum, citra dubium irritum est matrimonium coram eiusmodi parochi celebratum, prout declaratum est a sac. congregatione concilii (196); siquidem parochus publicus haeticus desinit esse parochus, cum sit ipso iure privatus beneficio parochiali, ex constit. *Noverit* Nicolai III. (197), ac propterea non servatur forma a Tridentino praescripta, iuxta quam matrimonium celebrari debet coram proprio parochi.

Ex his etiam patet solutio alterius dubii, quod interdum

(196) Apud Fagnan. lib. V. *Decretal.* ad cap. *Ad abolendum de haeticis.* n. 57. et 58.

(197) *Bull.* ed. Rom. 1741. tom. tert. part. II. pag. 26. col. §. 15.

moveri solet circa valorem illorum coniugiorum, quae ab haeticis ineuntur in dioecesi quidem aut sub paroecia ubi decretum Tridentinum est publicatum ac observatum at in templo novo ab ipsis excitato cum supervenerunt ad illam dioecesim aut paroeciam. Et haec quaestio facile dirimitur si ratio habeatur eorum, quae a sac. congregationibus paulo ante allata sunt. Nam vidimus saepius declaratum nulla esse in Gallis et alibi ubi decretum conciliare est promulgatum, quamvis haetici illis in regionibus postea et sua templa habuerint, suosque ministros, coiverintque in coetus distinctos a catholicis. Ratio est, quia ubicumque ipsi sua templa aedificent, necesse est ut subsint alicui paroeciae, in qua decretum fuit publicatum, adeoque lege Tridentina hoc ipso subiiciantur. Ubicumque enim viget Ecclesia catholica, praesertim vero ubi dominatur, integra regio sub alicuius episcopi iurisdictione constituitur, paroeciae instituuntur, atque unicuique parochi confinia assignantur, et qui intra hos fines reperiuntur, curae subsunt peculiaris parochi. Quum proinde haetici templa erigunt intra ambitum alicuius paroeciae, sub parochi ditione aedificant, eique saltem *iure* subsunt, etsi *de facto* eidem refragentur. Quum propterea in aliqua paroecia publicatum est concilium Tridentinum, hoc omnes indiscriminatim obligat sive catholici sint, sive acatholici. Et hoc, sive actu se rebellaverint adversus Ecclesiam, sive ex aliis regionibus ad illam paroeciam supervenerint.

Propter argumenti affinitatem non abs re erit dubia referre, quae circa militum coniugia proposita sunt apostolicae Sedi, quaeque resoluta fuere a sac. congreg. S. off. atque transmissa ad congregationem concilii. Sunt autem:

Primo. An capellani cuiusvis exercitus, sive regulares, sive seculares catholici possint administrare militibus in praesidiis degentibus sacramenta poenitentiae, eucharistiae per modum viatici, et Extremae Unctionis sine speciali facultate Sedis apostolicae, vel licentia et approbatione ordinarii, in cuius dioecesi extare contigerit?

Secundo. An assistere matrimoniis militum cuiuscumque

stationis degentium in praesidiis cum militaribus foeminis, sine dicta facultate apostolica, et praecedenti probatione status liberi, eiusque recognitione coram ordinario loci, et licentia parochi sub cuius parochia maneant?

Tertio. An idem cum militibus degentibus in castris et stationibus hybernis vel aestivis?

Quarto. An idem cum militibus in actuali expeditione positis?

Quinto. An idem cum militibus nubere volentibus cum foeminis non militaribus, sed Italis originariis loci sive dioecesis, in qua reperiuntur?

Sexto. An milites acatholici cum acatholicis contrahentes teneantur servare formam praescriptam a S. conc. Trid.?

Septimo. An eo magis acatholici contrahentes cum catholicis mulieribus militaribus, et non militaribus in praesidiis, castris, et expeditione manentes?

Octavo. An et capellani acatholici assistere possint matrimoniis acatholicorum cum acatholicis, et respective catholicis, etiam intra fines Italiae, et quatenus negative in omnibus praeter sextum et septimum.

Nono. An, quid pro sanatione gestorum in praeteritum, et faciendorum in futurum super praedictis omnibus pro certa regula Sanctissimo consulendum et statuendum sit?

Sac. congreg. die 6. Martii 1694. respondit Ad I. *Negative*. Ad II. *Negative* confirmat. in *Casalens.* 28. Iunii 1704. Ad III. IV. et V. *Negative*. Ad VI. *Affirmative* ubi publicatum fuit concilium iuxta decretum sac. congreg. 26. Sept. 1602. Ad VII. *affirmative*, ut ulterius indigere dispensatione, ut matrimonia licite fiant. Ad VIII. ut ad VI. (198). Ad IX. Quoad praeteritum circa sacramentum poenitentiae non esse inquietandas conscientias: et circa matrimonia pro sanatione cum Sanctissimo renovato consensu etiam coram confessario, qui teneatur tra-

(198) Id est teneri ad servandam formam a concilio praescriptam, adeoque cum in Italia publicatum fuerit concilium, nullum est matrimonium, cui assistant capellani acatholici, sive agatur de matrim. ineundo inter acatholicos, sive de matrimonio mixto.

dere testimonium renovationis consensuum parochi illius loci, ubi sequuta est talis renovatio consensus (199).

Et haec quidem de militibus, nisi speciali cum Sede apostolica conventionem ampliores facultates capellanis concessae fuerint, ut munia parochialia erga militares copias, quibus inserviunt in spiritualibus, exerceant.

Superest expendenda quaestio, an licitum sit catholicis, qui sub principibus acatholicis degunt, sive ante sive post celebratum coram catholico parochi aut sacerdote coniugium, praebere aut renovare consensum coram ministro haeretico, ubi lex id ab omnibus exigit, ut matrimonium legitimum habeatur? Locum habet eiusmodi inquisitio sive agatur de regionibus, in quibus decretum Tridentinum receptum est, sive de illis, in quibus publicatum ac receptum non fuit. Porro hic de re agitur, quae non solum ecclesiastico, sed praeterea divino iure vetita est. Distinctione itaque respondendum est. Siquidem coram haeretico ministro, prout talis est, seu prout est haereticae sectae minister et praeco, sive minister sacrorum, qui contrahunt coniugium, aut renovant consensum, absque dubio graviter peccant. Etenim hac agendi ratione profiterentur se ministrum illum habere veluti pastorem legitimum, adeoque haereticae doctrinae ac sectae adhaerere, et communicare in sacris, quod profecto nefas est catholicis hominibus absque salutis dispendio. Quapropter licet sub bonorum iacturae, exilii comminatione carcerumque poenarum id praeciperetur, nullo modo esset tali iniquae legi parendum. Tunc vero haeticus ceu sectae religiosae minister formaliter agere censetur, quum ipse religiosum ritum aut ceremoniam exercet, impertiendo ex. gr. benedictionem nuptialem super contrahentes, orando super sponso, aliaque eiusmodi praestando, quae ad religionem pertinent.

Secus vero, si catholici adeant haeticum ministrum sive ante sive post celebratum coram parochi proprio coniugium, ut iuxta civilis legis praescriptum coram illo exhibeant consensum

(199) Apud Matthaueccium in op. *Cautela confessarii*. Venet. 1754, lib. IV. cap. VIII. §. 16. n. 98. pag. 511.

tanquam coram ministro politico, aut magistratu, nihil obstare videtur quominus id licite fiat. Nam in eiusmodi rerum adiunctis spectatur tantummodo civilis legis praescriptio, nec utitur ministro religionis, ut vocant, Status, sed ut coram politico regimine constet de legitimitate coniugiorum, quae in republica seu in Statu ineuntur. Nec obstat ab eiusmodi ministro interdum adhortationes fieri ad coniuges etiam catholicos, ut servent coniugalem fidem, ut bene prolem instituant, ut animorum servent concordiam, aliaque eiusmodi praestent; haec enim ad religionem sectae non pertinent (200).

Sane non ita pridem in Anglia, data lege, omnes cuiusvis religiosae confessionis subditi cogebantur coram ministro Anglicano, seu religionis, quam vocant, legalis sua celebrare coniugia, seu in coniugium praebere consensum. Porro cum Anglicanus minister spectaretur uti persona politica, non abnebant catholici, perinde ac *dissidentes* reliqui, (qua denominatione designantur quotquot religionem Status non profitentur), se sistere coram illo ad suum praebendum consensum, ut bonis civilibus fruerebantur, et eorum proles tanquam legitima haberetur. Hic rerum status perseveravit in Anglia usque ad reformationem hac super re inductam a Roberto Peel, quo potissimum agente, lex illa demum an 1837. abrogata est.

Iuverit haec confirmare documento aliquo authentico nempe ex sac. congregationis decreto, quod huc refertur. Siquidem ad dubium a D. Dufresse Rovicano provinciae Sutchuen propositum; videlicet: « Aliquando etiamsi sacerdos adsit in loco, » non potest tamen ab eo recipi benedictio antequam adhibeantur ritus civiles matrimonii. Quaeritur, an in isto casu licite » possint sponsi suspendere consensum suum de praesenti ad » evitandum clandestinitatis vitium, ita ut exercendo ceremonias publicas et consuetas, solummodo intendant confirmare sponsalia vel sponsam traducere in lectum vacuum, non

(200) Cf. De hoc argumento Lessium in *Auctuario* .d 42. verb. *Haereticorum cum catholicis conversatio*.

» autem verum matrimonium contrahere, nisi cum postea sacerdotis benedictionem suscipiant; quae omnia fiunt consensibus christianis, sed in consensibus gentilibus; ita ut isti credant vere contrahi matrimonium, illi vero solum confirmari sponsalia. » Sac. congreg. propag. fidei respondit: « Detur instructio Benedicti XIV. in litteris apostolicis diei 17. Sept. 1746. incip. » *Redditae nobis*, quoad ea, quae referri possunt ad praesens » dubium. Haec est autem illa instructio: « Sciant itaque catholoci vestrae curae concrediti, cum civili magistratui aut haeretico ministro matrimonii celebrandi causa se sistunt, ac tum se mere civilem exercere.... Caeterum tunc quidem nullum a se contrahi matrimonium. »

Et §. seq. « Illud praeterea vobis curandum est, (alloquitur » missionarios), ne etiamsi duo catholici civilem illam ac mere » politicam coram haereticis ceremoniam, peregerint, nimium » inter se familiariter agant, aut sub tecto communi habitent, » nisi se prius veris et legitimis nuptiis... obligaverint. Quam » quam enim illa familiaritas esse possit sine flagitio, flagitii certe » periculo ac suspitione non vacare. Utrumque autem probis et » bene moratis christifidelibus cavendum est... Id saltem pro » viribus satagite, ne postquam reipublicae morem illi gesserint, non diu differant Ecclesiae legibus parere, et coniugale » foedus... rite et sancte inire (201). » Demum si duo inter se ineant nuptias, quorum alter in loco versetur ubi publicatum est decretum Tridentinum, alter vero ubi non fuit promulgatum, si matrimonium celebretur ubi publicatum ac receptum est, coniugium nisi coram parochio catholico fiat, est nullum defectu clandestinitatis; si vero celebretur ubi non fuit publicatum aut nunquam aut a longo temporis intervallo non fuit servatum, licet alteruter contrahentium spectet ad dioecesim vel paroeciam in qua obtinet decretum Tridentinum, matrimonium tamen est validum; idque duplici de causa, tum

(201) 20. Febr. 1801.

nempe quia matrimonium est individuum, tum quia sequitur forum, in quo celebratur, iuxta superius dicta.

Verum de his hactenus. Ad reliquas enim quaestiones quod attinet, consuli debent theologiae moralis et iuris ecclesiastici institutores ac interpretes.

CAPUT VII.

De Ecclesiae potestate in matrimonia infidelium cum fidelibus vel inter se.

ARTICULUS I. — Quaestio praemittitur theologica de natura Matrimonii ante et post infidelium coniugum baptisma.

Mirari forte quis posset, nos de matrimonio infidelium disserere, qui de matrimonio christiano agere profitemur. At mirari desinet, si animadvertat quaestiones de matrimonio infidelium cum tractatione de matrimonio christiano intrinsicum ac multiplicem nexum habere, tum relate ad naturam sacramenti, quam infidelium coniugium induere potest post coniugum conversionem, tum relate ad Ecclesiae potestatem, quae leges tulit, tum circa coniugia fidelium cum infidelibus, tum denique circa coniugia, quae in infidelitate inita post baptismum vel confirmantur, vel dissolvuntur.

Primo itaque quaestionem agitabimus theologiam, quae tripartita esse potest: quaeritur primo an ea sit natura coniugii in infidelitate inita, ut solvi possit; quaeritur secundo an et quomodo matrimonium in infidelitate contractum rationem induat sacramenti post utriusque coniugis baptismum; quaeritur tertio num ratio adsit sacramenti ex parte fidelis, si forte alteruter tantum convertatur, vel si ex Ecclesiae dispensatione fidelis cum infideli matrimonium ineat. Exinde fiet transitus ad Ecclesiae legislationem.

De prima quaestione pauca dicenda supersunt postea, quae in praelectionibus nostris constituimus. (1) Illic enim ostendimus

(1) Tract. De matrim. cap. II. prop. II.

tum ex sac. litteris, tum ex sensu traditionali, tum denique ex sententia et auctoritate Rom. pontificum, constantique Ecclesiae universae agendi ratione, nullum posse superesse dubium circa eiusmodi coniugiorum, legitima interveniente auctoritate, in quibusdam casibus dissolubilitatem. Disicimus insuper difficultates, quibus nonnulli sive antiquiores, sive recentiores auctores hanc Ecclesiae doctrinam et praxim impugnare adnisi sunt. Ne igitur actum agere videamur, haec omnia hic innuisse sufficiat, praesertim quum nonnihil ex incidenti hac de re dixerimus in sectione altera libri prioris, dum de matrimonio civili loqueremur, et alia dicenda sint in tertio libro, dum de indissolubilitate tanquam de proprietate christiani connubii disseremus.

Illud nunc firmum maneat: quamdiu infideles coniuges ambo in infidelitate permanent, ipsorum coniugium verum ac legitimum esse, quamvis sub aliqua ratione *imperfectum*, ut animadvertit S. Thomas scribens: « Matrimonium principaliter institutum est ad bonum prolis, non tantum generandae, » quia hoc sine matrimonio fieri posset, sed etiam promovendae » ad perfectum statum, quia quaelibet res intendit naturaliter » effectum suum producere ad perfectum statum. Est autem » in prole duplex naturalis perfectio consideranda, scilicet » perfectio naturae, non solum quantum ad corpus, sed etiam » quantum ad animam, per ea, quae sunt de lege naturae, » et perfectio gratiae; et prima perfectio naturalis et imperfecta respectu secundae. Et ideo cum res, quae sunt propter » finem, sint proportionatae fini, matrimonium quod tendit ad » primam perfectionem est *imperfectum* et materiale respectu » illius, quod tendit in perfectionem secundam. Et quia prima » perfectio communis esse potest fidelibus et infidelibus, secunda autem est tantum fidelium, ideo inter infideles est » quidem matrimonium, sed *non perfectum* ultima perfectione, sicut est inter fideles (2). » Atque hinc factum est ut

(2) In 4. Sentent. dis. 39. q. 1. art. 2.